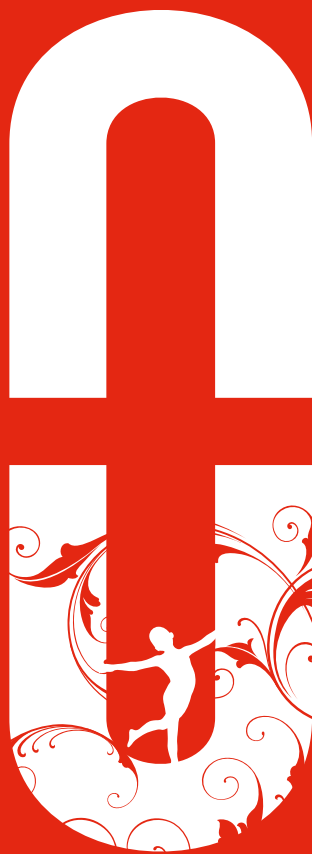

KULTURFORUM

FORORD | **SIDE 3** | NORGES KULTURKOMMUNER 1992-2015 | **SIDE 4** | RISØR KOMMUNE • NORGES KULTURKOMMUNE 2015 | RISØR - EN GILD KOMMUNE | **SIDE 5** | ALTA KOMMUNE • NORGES KULTURKOMMUNE 2015 (NOMINERT) | ALTA HAR ALT | **SIDE 11** | ÅL KOMMUNE • NORGES KULTURKOMMUNE 2015 (NOMINERT) | KULTURBYGDA I HALLINGDAL | **SIDE 17** |

NORGES KULTURKOMMUNE

Synliggjøring av
godt lokalt kulturarbeid

**NORGES
KULTURKOMMUNE**

2015: RISØR KOMMUNE

2013: TRONDHEIM KOMMUNE

2011: SANDNES KOMMUNE

2009: VINJE KOMMUNE

2007: KRISTIANSAND KOMMUNE

2005: BØ KOMMUNE (TELEMARK)

2003: STAVANGER

2001: BERGEN KOMMUNE

1998: SANDEFJORD KOMMUNE

1996: INDERØY KOMMUNE

1994: NESSEBY KOMMUNE

1992: LARVIK KOMMUNE

FORORD

Synliggjøring av godt lokalt kulturarbeid

Prisen Norges kulturkommune ble innstiftet av Norsk kulturforums landsstyre i 1991 og delt ut for første gang i 1992. Prisen ble opprettet for å synliggjøre kommunenes kulturengasjement og innsats.

Prisen er en anerkjennelse av kommuner som jobber godt med hele bredden av kulturlivets utfordringer og muligheter, der både offentlige, frivillige og private aktører har sin plass og rolle i et helhetlig lokalt kulturliv. Norsk kulturforum ønsker gjennom prisen å synliggjøre godt lokalt kulturarbeid der hele befolkningen gis mulighet for meningsfull egenaktivitet og gode kulturopplevelser, i tråd med Kulturlovens intensjoner. Gjennom arbeidet med prisen ønsker vi å sette kulturspørsmål på dagsorden. Vi får innsyn i, kunnskap om og mulighet for å synliggjøre gode ideer som også andre kommuner kan ha glede av.

Vinnerne av prisen er kun toppen av en blomstrende underskog med vurderte og nominerte kommuner fra hele landet. I fylker med egne fylkeslag gjennomføres søknadsprosesser og juryarbeid for å kåre fylkesvinnere. Fylkesvinnerne går videre til den nasjonale kåringen. På nasjonalt nivå har juryen, som består av leder i Familie- og kulturkomiteen på Stortinget, leder i KS og leder i Norsk kulturforum, hatt mange gode kandidater å velge mellom. De siste årene er det også jobbet med å få kandidater fra fylker som ikke har egne fylkeskåringer. I 2015 var det til sammen 16 nasjonale kandidater.

Godt lokalt kulturarbeid er mangfoldig, og juryene har aldri hatt noen enkel oppgave. Det har derfor vært viktig å vurdere kommunenes vilje og evne til satsing på egen identitet, egne ressurser og muligheter. På tross av ulike innfallsvinkler og løsninger, handler det ofte om godt samarbeid mellom ildsjeler på tvers av offentlig, frivillig og privat sektor der dialog, positive holdninger, respekt for hverandres kunnskap og løsningsorienterte tilnærminger står sentralt. Juryene har valgt å se forbi innbyggertall, organisering og økonomi og vektlagt kommunenes vilje til satsing og vektlagt gode langsiktige og helhetlige løsninger.

**NORSK
KULTURFORUM**

Oslo, mai 2016

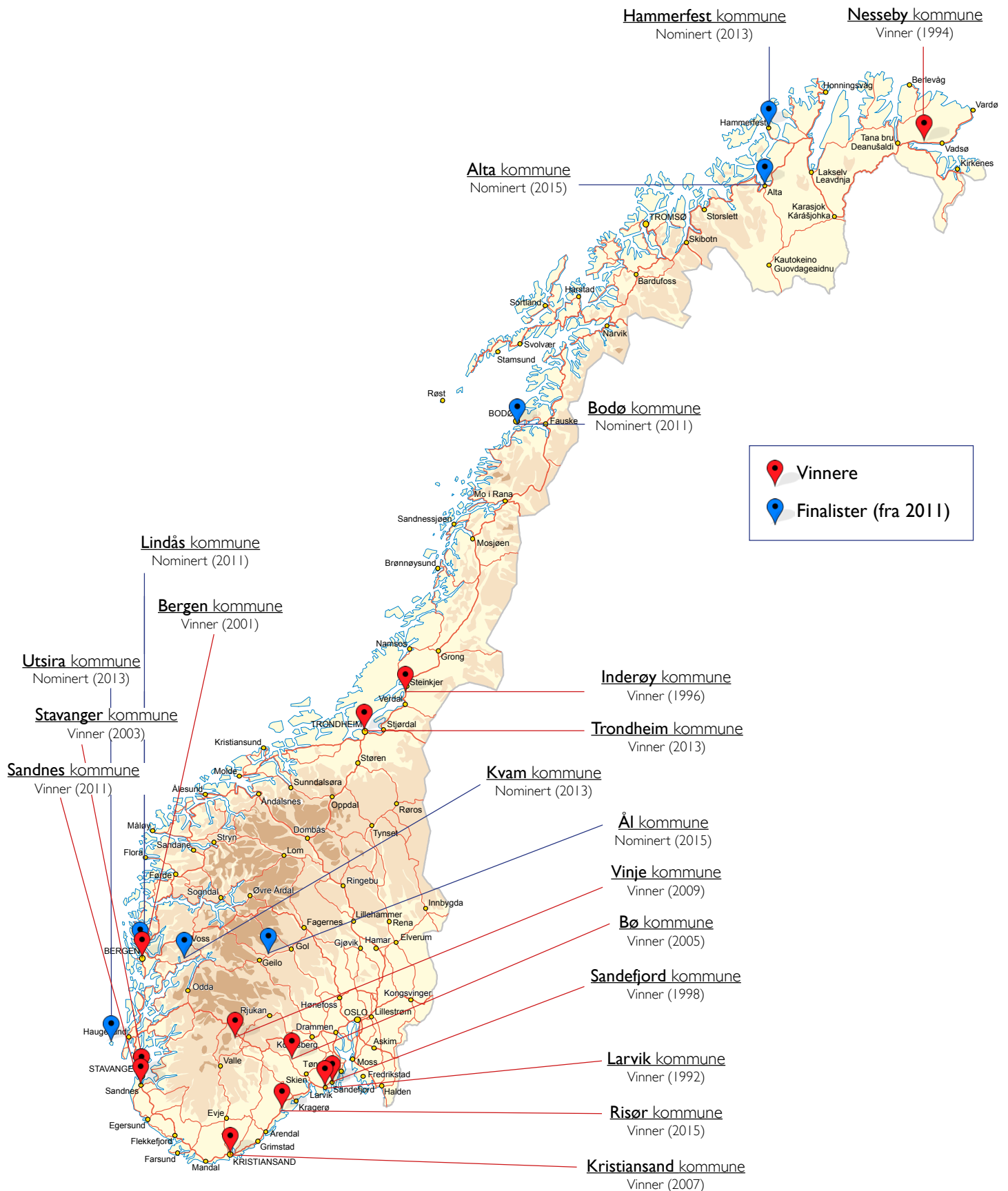

Per Aimar Carlsen
STYRELEDER

Åse V. Festervoll
GENERALSEKRETÆR

NORGES KULTURKOMMUNE 1992–2015

Risør - en gild kommune

Langs sørlandskysten ligger den lille hvite byen Risør. Byen ble i 2015 kåret til Norges kulturkommune av Norsk kulturforum. Selv om kommunen kun har 7000 innbyggere kan de skilte med mange store festivaler, der flere er kjent utenfor Norges grenser.

*Tekst og foto: Ingvild Festervoll Melien
Desember 2015*

Levende historie

Hele Risør er en arena og scene for kunst og kultur. For utenforstående er Risør Kammermusikkfestival og Trebåtfestivalen kanskje mest kjent. Byen har også en av de best bevarte trehusbebyggelsene i Nord-Europa. Trehusbyen er en del av Risør kommunes museumssatsing.

Byen ble hvitmalt under gjenoppbyggingen etter bybrannen i 1861. Det er boplikt i hele kommunen for å holde befolkningsgrunnlaget oppe, samt for å bevare bebyggelsen gjennom bruk. Det er lagt opp til digital byvandring i byens gater med ulike QR-koder på husene, slik at det skal være lett for alle å få tilgang til byens historie.

Noen av trehusene har liggende panel, mens andre har stående. Før i tiden var dette et skille mellom fattig og rik. Liggende panel ble brukt av de rike, mens stående panel var forbeholdt de fattige. Stående panel var billigere å bygge men mer utsatt for råte ettersom råte rammer nederste del av panelet. Kom det råte var det enklere å bytte panel ettersom de kunne bytte ut én planke av gangen, mens fattige ofte måtte bytte ut hele panelet.

Risør kirke, en viktig kulturarena i byen, blant annet under Kammermusikkfestivalen, ble oppført i 1647. Kirken er vernet og inneholder original utsmykning og kunst. Altertavlen havnet i kirken ved en tilfeldighet da et skip forliste utenfor Risør på 1660-tallet, og Risørs rikeste mann kjøpte hele båten med last. Om bord var altertavlen, som egentlig skulle til en kirke i Riga, mest sannsynlig malt av en av kunstneren Rubens elever. I dag er store deler av bebyggelsen i Risør vernet og byen beskyttes under strenge regler for bevaring og bruk.

Historisk: I Risør kan man vandre gatelangs og oppleve den gamle trebyen både med og uten digitale hjelpemidler.

Kunstgruppen Villvin og Risør Kunstpark

I 1976 slo en gjeng med kunstnere, blant annet billedkunstnere og kunsthåndverkere, seg ned i byen. Dette var starten på Risør som kunstby. Gruppen kalte seg etter hvert Villvin, et navn som henspiller på klatreplanten villvin som klamrer seg fast til husveggene uansett forhold.

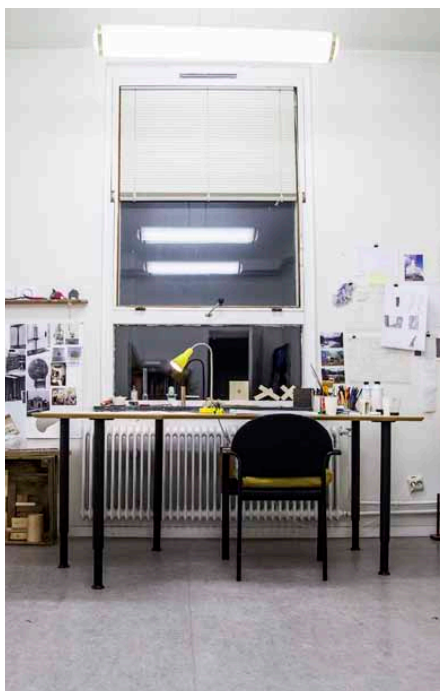
I Risør viser historien at arbeidsplasser har kommet og gått. Med Villvin ble det skapt et profesjonelt arbeidsmarked for kunstnere, noe som har lagt grunnlaget for en bevissthet, aksept og anerkjennelse blant Risørs befolkning for kunst som en viktig del av hverdagen og samfunnet. Galleri Villvin, Norges første rene kunsthåndverksgalleri, feirer 40 år i år og formidler kunsthåndverk fra Norden. Norges største kunsthåndverksmarked finner også sted i Risør, takket være Villvin.

- Kunstbyen Risør står sterkt som en egen identitet, også blant unge, og er en viktig grunn til at mange flytter tilbake til byen. Det er med på å skape arbeidsplasser, sier Mari Nymoen Nilsen. Hun er forfatter og skribent og har blant annet fått et kunststipend fra Risør for å kunne satse på skrivekunsten.

I 1990 ble den tidligere videregående skolen overlatt til kommunen som i samarbeid med Kommunaldepartementet og Aust-Agder fylkeskommune bygde om skolen til et sted for kunstnerisk produksjon og formidling, kalt Risør Kunstpark. I dag finner man tolv atelier brukt til kunstproduksjon i Risør Kunstpark. Kunstparken har også et eget galleri, og deler i samarbeid med Risør kommune ut kunststipender til profesjonelle kunstnere. Risør er den kommunen i Aust-Agder med flest kunstnere, flest atelier og flest stipender for profesjonelle kunstnere.

- Stipendene er en måte å bli tatt på alvor. Noen ser deg. Et stipend endrer hele prosessen man jobber på, enten man har et lite eller stort stipend, fortsetter Nymoen Nilsen.

I Kunstparken jobber det i dag elleve kunstnere, samt at lokalene også huser en maleklubb og kulturskolens kunstskole. Ved å ha et hus som samler de profesjonelle kunstnerne, samt frivillige og amatører, skaper man et kraftverk som bidrar til et visuelt kunstløft i hele regionen. Kunstparken er også en viktig arena der barn og unge kan få lære ulike typer kunstteknikker blant annet gjennom tilbud via Den kulturelle skolesekken i kommunen.

Kunstbyen: Til tross for sin lille størrelse, har Risør et godt renommé som kunstby. Mange profesjonelle kunstnere slår seg ned i Risør.

Risørhuset

Samtidig med at kunstnere kom til Risør, ble Risørhuset bygget i 1978. Dette er kommunens kulturhus og rommer hovedsakelig bibliotek og kino. Huset blir også brukt til teater, forestillinger, foredrag, møter og alt annet som hører med i et kulturengasjert samfunn.

I Risør driver mange barn og unge med teater, og Risørhuset er en viktig arena både for øvinger og forestillinger. I tillegg holder Risør barne- og ungdomsteater, en frivillig teaterorganisasjon, på å sette i stand en black box hvor de kan øve og sette opp forestillinger. Lokalene ligger vegg i vegg med Risørhuset. Veien fra en liten til en stor scene er derfor ikke lang.

Risørhuset: En viktig kulturarena i byen der bredden av Risørs befolkning møtes. Her er det blant annet kino og bibliotek.

Biblioteket ble bygget om i 2013 og møter i dag de krav som stilles til et bibliotek som en demokratisk møteplass og arena for hele bredden av Risørs befolkning. Med eget litteraturrom er det blitt enklere å ha arrangementer adskilt fra resten av biblioteket. Eldre treffes annenhver uke og spiller digital bowling på x-box. Ulike lag og foreninger bruker biblioteket som møteplass for sine aktiviteter, enten det er slektsforskning eller møter.

Bibiloteket er også mye brukt av lokalbefolkningen, blant annet av innvandrere, som opplever biblioteket som et trygt sted uten høye terskler for bruk. Biblioteksjef Eva Christensen mener kultur kan være et godt verktøy for at flere flyktninger, asylanter og andre blir integrert i lokalsamfunnet.

Risør har langt flere innbyggere om sommeren enn resten av året på grunn av tilreisende. Da er både antall besøk på Risørhuset og utlån på biblioteket høyere enn ellers.

Håndverk: Som et av få steder i Norge med trebåtbyggerier, tas det vare på en viktig håndverkstradisjon og kultur i Risør.

Flytende kulturminner

Risør har hatt, og har, en rik kystkultur. Som andre del av Risør kommunes museumssatsing finner man trebåtbyggeriene på Moen. I januar 2015 ble det opprettet et eget kystkultursenter for å ivareta og formidle den eldgamle trebåtkulturen. Medeier i Moen Trebåtbyggeri, Lars Grønvold, beskriver denne formen for kulturhistorie.

- Dette er en håndverkstradisjon som går langt tilbake i tid. Historien er veldig viktig å ta vare på. Både nåtiden og fremtiden har bruk for denne kunnskapen slik at vi skal kunne løse håndverkssituasjoner. I Norge tar vi ikke vare på de gamle håndverkstradisjonene. Vi kutter opplæringen i skolen og setter produksjonen til utlandet. På den måten dør tradisjonene og historien ut.

Ca halvparten av redningsskøytene som er bygget i tre, er bygget i Risør-distriktet. Trebåtbyggeriene startet opp på 1870-tallet og har gitt liv til en rekke trebåter av ulikt slag. I 1955 leverte de en minesveiper til Sjøforsvaret. I dag driver de mest med restaurering og vedlikehold av gamle trebåter. Risør Trebåtbyggeri har levert "bølgeveggen" til Kilden Kulturhus i Kristiansand, en vegg som er laget etter samme metode som den som brukes for å lage trebåter.

Trebåtfestivalen i august er en stor happening for Risør. Dette er en festival som både ivaretar kulturarven og viderefører de tradisjonene som har lagt grunnlaget for en viktig del av norsk kysthistorie.

Norges kulturkommune 2015

- I Risør er det en politisk kultur for at kultur er viktig, stadfester ordfører Per Kristian Lunden.

En av grunnene til at Risør har lyktes så godt i sitt arbeid med kunst og kultur, og at det i år kuliminerte i Norges kulturkommune 2015, er det langsiktige og nøyaktige arbeidet som er lagt ned, og som har bidratt til at kunsten og kulturen er godt forankret. Egen kultursjef og kulturkomité betyr mye for et slikt arbeid.

De profesjonelle kunstnerne som kom på 1970-tallet, Risørhuset og de gamle håndverkstradisjonene har alle gjort sitt til at kunsten og kulturen i dag spiller en avgjørende rolle i Risør-samfunnet og i regionen rundt.

Et politisk lederskap som ser verdien av kunst og kultur, både i seg selv og i samhandling med andre felt, er med på å løfte kunsten og kulturen opp og frem.

- Kultur har en grenseløshet som er veldig viktig å bruke, for eksempel nå med flyktninger og integrering, men også med tanke på kommunesammenslåing. Bruk av kulturaktiviteter på tvers av grenser, både menneskelige og geografiske, gjør at man blir kjent med hverandre, sier Lunden.

Han får støtte av kommunalsjef Nils Martin Andersen som påpeker betydningen kultur har for alle lag i befolkningen, og ikke kun en elitegruppe. - Kultur er viktig i skolen, for eldre, i omsorg og habilitering, ja hele året rundt.

I likhet med andre kommuner har Risør et stramt budsjett, men får mye ut av de pengene som blir brukt på kunst og kultur. Minst like viktig som penger er oppmerksomheten, tilliten og tiden som blir investert i kulturen. Det har de skjønnt i Risør.

- Den dagen man velger å leve av kunst eller kultur i Risør settes det i gang et apparat for at du skal lykkes. Risør er en gild kommune å bo i, avslutter kunstnerne i byen.

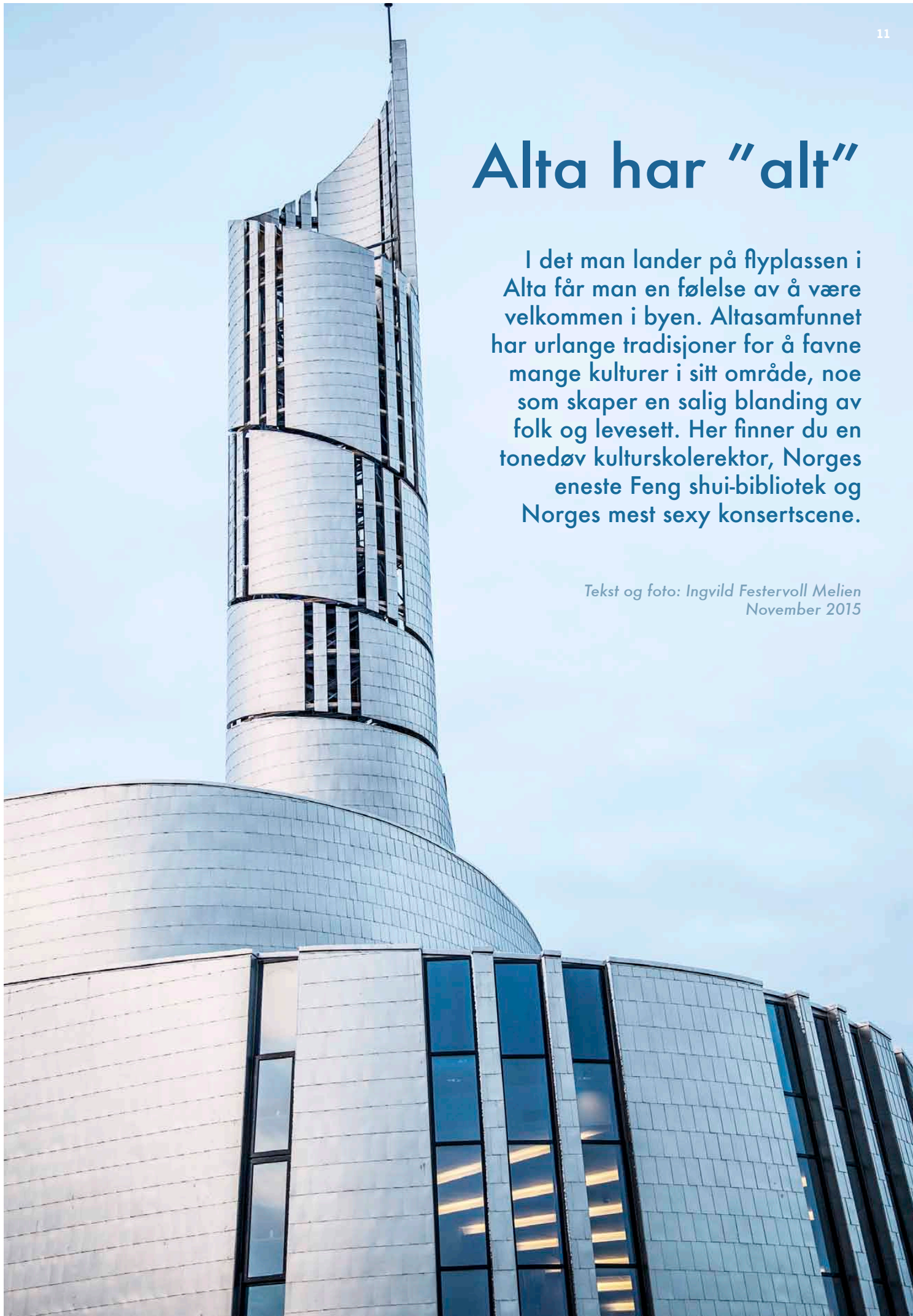

Vellykket: Risør ble i 2015 kåret til Norges kulturkommune, noe de er veldig stolte av.

Alta har "alt"

I det man lander på flyplassen i Alta får man en følelse av å være velkommen i byen. Altasamfunnet har urlange tradisjoner for å favne mange kulturer i sitt område, noe som skaper en salig blanding av folk og levesett. Her finner du en tonedøv kulturskolerektor, Norges eneste Feng shui-bibliotek og Norges mest sexy konsertscene.

*Tekst og foto: Ingvild Festervoll Melien
November 2015*

Nordlyset

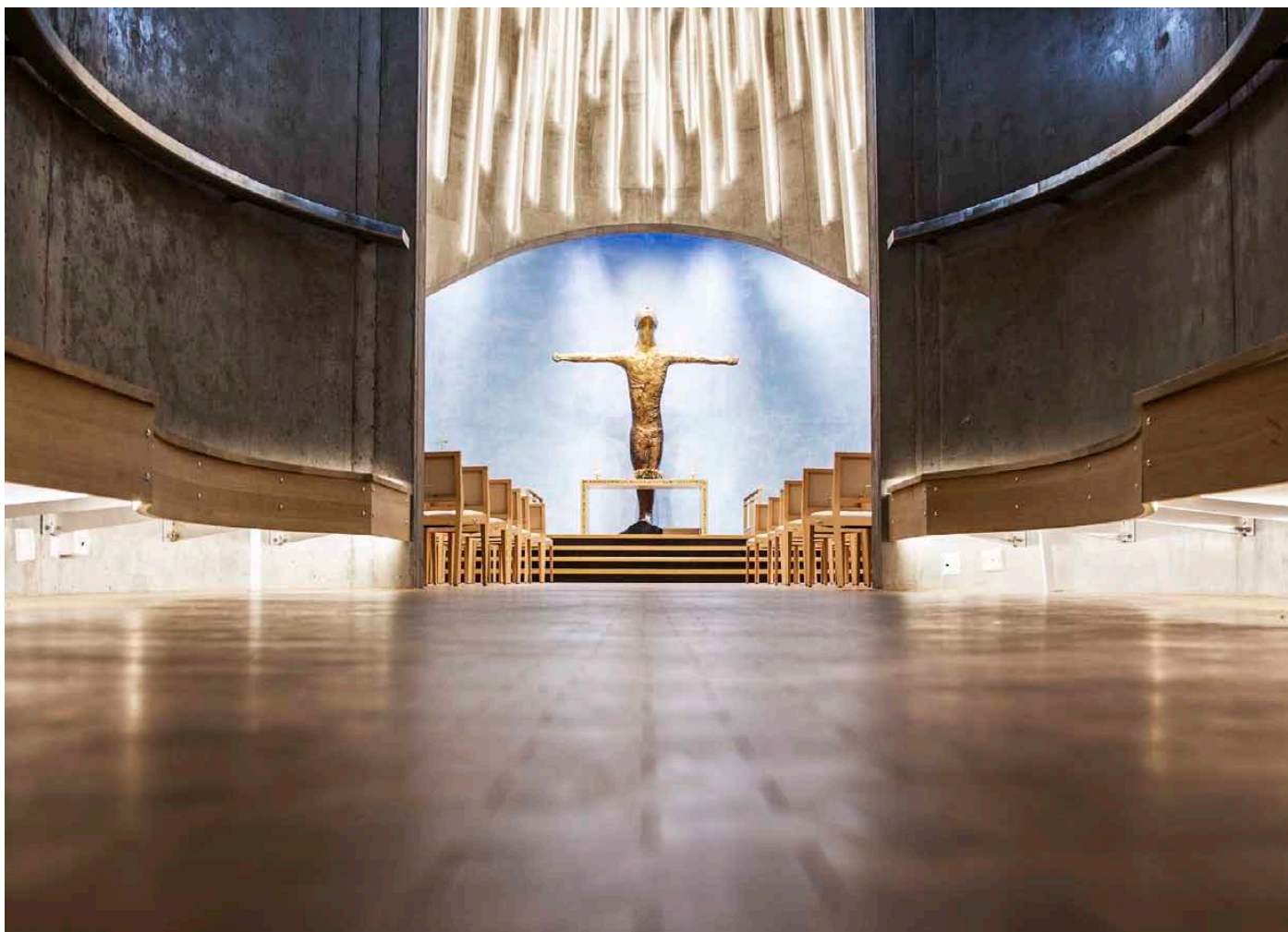
Alta er en av få byer i verden som har mer enn én ting på verdensarvlisten. Byen kan skryte av både helleristninger og Struves meridianbue. Men det folk flest forbinder med Alta er det fantastiske nordlyset.

Verdens første nordlysobservatorium ble etablert på fjellet Halde ved Alta i 1899 av fysikeren Kristian Birkeland. Han løste etter hvert nordlysgåten og la grunnlaget for det som i dag regnes som en av Altas - og Finnmarks - viktigste turistnæringer, nemlig nordlyset.

Som siste tilskudd til nordlysdestinasjonen sto Nordlyskatedralen Alta kirke ferdig i 2013. Den har rukket å bli en viktig arena for kulturlivet i Alta med over 50 konserter i året, samt et møtepunkt for ulike kulturer i samfunnet.

- I Alta finner man en salig blanding av norsk, samisk, finsk og russisk kultur. Det er for eksempel ikke noe problem for samiske artister å opptre her, sier kulturleder Tor Helge Reinsnes Moen, og sikter til at det andre steder i Finnmark ofte ligger et veldig følelsesspekter til grunn for de ulike kulturene i området.

Nordlyskatedralen, som er bygget som en gigantisk spiral i betong dekket av titanplater, gir assosiasjoner til en rull med gaffateip. Kirka er et foregangsbygg når det gjelder god akustikk og ikke minst innvendig kunstnerisk utsmykning. Veggene er dekket av "steinkanaler" som minner om nordlysets ferd på himmelen. I kjelleren på kirka planlegges det også en interaktiv nordlysinstallasjon der de vitenskapelige og mystiske aspektene ved nordlyset skal forenes. Dette vil både bli en turistattraksjon og en læringsplass for skoleelever.

Nordlyskatedralen: Dekorasjonene på veggene i kirken minner om nordlyset. Jesusstatuen er laget av kunstneren Peter Brandes.

Unge og tilhørighet

Alta er største kommune i Finnmark målt i befolkning med ca 20 000 innbyggere. I 2015 var kommunen en av tre finalister til å bli Norges kulturkommune.

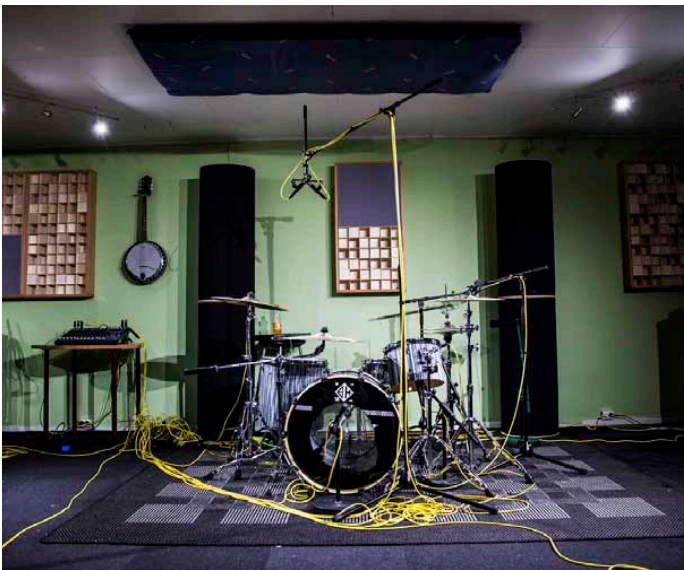
- I Alta finnes en unik entreprenørskapskultur. Det er en stor styrke at det ikke er noe hjørne-
steinsbedrift her, men mange små foretak. Det største problemet blant ungdom vi jobber med er
at de ikke får lov til å etablere eget firma før de er 18 år, forteller Moen.

Som engasjert kulturleder møter han mange folk i sin jobb, og ungdom har en viktig plass i hans
hverdag.

- Gjennom mange år har jeg sett at ungdom jeg jobber med føler større samhørighet til
Murmansk enn til Oslo. Samarbeidet med Russland øker. Kulturen her oppe binder folk
sammen.

Mange ungdommer møtes flere ganger i uka på "Huset", ungdommens hus i Alta. Huset er et
viktig samlingspunkt for de unge i kommunen, både på grunn av aktivitetene som tilbys, det
sosiale og på grunn av dets plassering med tanke på de store avstandene i området. Utenfra
ser det ut som en gammel brakkebygning, inne er det god atmosfære. Der kan ungdom komme
og bare "henge", spille spill, drive med ulike kunst- og kulturaktiviteter og lignende.

- For de unge er det viktig å ha et lavterskeltilbud der det er en åpen dør. I Alta fungerer det
godt i kombinasjon med kulturaktiviteter. Ensomhet er et stort problem blant unge, forteller
Moen.

Huset: Ungdom i Alta står fritt til å bruke studioer ved Huset. Guttene i *Stuck in North*, til høyre, har benyttet seg av det i flere år.

Flere band har sitt utspring fra Huset. Huset tilbyr fullt utstyrte studioer der band kan spille inn
musikk. Et av bandene, *Stuck in North*, skal våren 2016 til New York for å spille konserter.

- Vi har prøvd å være litt sånn 80-talls i musikkstilen vår, siden det er det vi har hørt er trendy i
New York, sier et av bandmedlemmene.

Huset er blant annet med på musikkprosjektet *Gigant* som arrangeres for ungdom i Finnmark
hvert år. Dit kommer blant annet studenter og lærere fra den anerkjente skolen LIPA i Liverpool,
mest kjent som Paul McCartney-skolen, for å undervise i to uker. Bandet som skal til New York
har lært mye av besøkene fra LIPA.

Alta har også mange studenter. Den største samlingsplassen for studenter og ungdom utenom studiestedene er Studenthuset City Scene AS. Dette er en av få scener i Norge som er konstruert til å være en rockescene, med tanke på akustikk og sceneoppsett. City Scene er en viktig konsertarrangør i Nord-Norge og ofte eneste stoppested for band på turne i Finnmark. Det er også en møteplass for andre kulturinteresserte og har flere konserter der målgruppen er 50+.

- Vi hadde en bråte med 60 og 70- åringer en gang som sprang som gale inn dørene i det de åpnet, for å sikre seg de beste sitteplassene før en Halvdan Sivertsen-konsert. Det var rene Justin Bieber-tilstandene, forteller daglig leder Torgeir Ekeland.

City Scene eies av Studentskipnaden og er ikke offentlig finansiert. Ekeland mener det hadde vært større forutsigbarhet i driften hvis de hadde fått offentlig støtte. Likevel arrangeres det 50 til 70 scenearrangementer i året. Dessuten bærer City Scene også tittelen "Norges mest sexy konsertscene", kåret av radiokanalen P3.

City Scene: En av de viktigste konsertarrangørene i Nord-Norge og Norges mest sexy konsertscene. Hit kommer folk i alle aldre.

Bibliotek og kulturskole

City Scene er samlokalisert med andre kulturinstitusjoner i Alta, blant annet kinoen og biblioteket. Sistnevnte er Norges eneste Feng Shui-bibliotek, det vil si at lokalene er innredet etter en eldgammel kinesisk praksis der målet er å oppnå harmoni med miljøet. Det er et av få bibliotek der det bevisst er valgt en strategi for å synliggjøre den samiske kulturen og språket, gjennom blant annet tospråklig skilting. Biblioteket har også valgt å satse på to barnebibliotekarere for å styrke litteraturformidlingen for barn og unge, noe som er uvanlig i Finnmarkssammenheng.

- Vi er et bibliotek med rom for mange aktiviteter, et sted der folk kan være multimediale mennesker. Vi får til masse innenfor det handlingsrommet vi har, sier bibliotekssjef Sonja- Kristin Granaas.

Fra 2016 vil biblioteket i Alta bli stasjon for utlån av samiske læremidler. De samarbeider allerede godt med en del samiske forlag, samt andre aktører som Nordnorsk forfattersentrum, fylkeskommunen og frivillige organisasjoner i forbindelse med ulike arrangementer.

I likhet med andre bibliotek rundt om i landet har biblioteket i Alta gått fra å være et utlånssted til å være en møteplass og arena for debatt og dialog.

- Vår viktigste oppgave er å være en formidlingsarena, sier Granaas.

En annen viktig arena er kulturskolen. Kulturskolen i Alta har ca 500 elever fordelt på musikk, dans, teater og visuell kunst. 80 prosent av musikkundervisningen i ungdomsskolen foregår også på kulturskolen, noe som innebærer at opptil 60 elever kan befinne seg samtidig i to små klasserom på dagtid. Dette er en av tingene kulturskolerektor Bjørn Roald Mikkelsen vil gjøre noe med:

- Jeg er ikke fagmann, jeg er ikke musikalsk, jeg er fargeblind og jeg kan ikke danse. Men jeg kan administrere dette spleiselaget. Mitt fokus er utvikling. Hvordan kan kulturskolen bli om ti år?

Alta kulturskole selger både dirigenttjenester til kor og korps og tjenester til helsevesenet der demente kommer en gang i uka og får gode og viktige musikkopplevelser. Det er også bygget en egen dansesal der 145 elever får opplæring i dans. Med et så populært tilbud, men kun én danselærer, driver danselæreren, i egen regi, trainee-opplæring av 18 og 19-åringer slik at de kan ta over noen av dansetimene.

Kulturrenaer: Bibiloteket og kulturskolen er viktige arenaer for kultur i Alta kommune.

Alta - det eksotiske

Mange, både i Norge og ellers i verden, ser på den nordlige delen av Norge som eksotisk. Her kan man oppleve kalde vintre med magisk lys på himmelen og scootersafari på Finnmarksvidda. Men av de som reiser til Alta kommer også mange for å se på de gamle helleristningene. Alta museum, som innehar et solid faglig miljø spesielt innen bergkunst, er en veldig viktig institusjon for turismen i området. Helleristningene ble laget av jeger- og fiskersamfunn da de møttes til sosialt samvær. De eldste helleristningene er ca 7000 år gamle.

Alta museum er autorisert som ett av tre verdensarvsentre i Norge, noe som innebærer en anerkjent status og en mer langsiktig planleggingshorisont knyttet til formidling av verdensarven. Museets utstillinger tar også for seg blant annet nordlysforskningens historie, kampen om Altaelva, skiferdrift, Bjørn Wirkola og andre tema i knyttet til Finnmark som område.

Finnmark har alltid hatt et naturlig forhold til Russland. Det finnes mange eksempler på samarbeid på tvers av både landegrenser og kulturer som forener hele Barentsregionen. Mange innvandrere, asylsøkere og andre kommer også til Alta for å få et bedre liv.

Ved Sisa kultursenter bruker de blant annet kunst og kultur for å integrere de nyankomne i kommunen og lokalmiljøet.

- Sisa er en møteplass der folk med ulike bakgrunner treffes, det være seg for eksempel blinde, handikappede eller folk fra andre land. Her lærer vi av hverandre gjennom de aktivitetene vi har og oppnår på den måten respekt for hverandre, sier leder ved Sisa, John-Tore Martinsen.

Sisa betyr "inn" på samisk, noe som henspiller på to ting, "velkommen inn" og "hvordan vi har det inni oss". Senteret ble etablert i 2007 og er en ideell organisasjon med hovedfokus på koblingen mellom kultur og folkehelse. Ved at mennesker får ta del i kulturaktiviteter skapes det bolyst og dermed også bedre helse. Senteret bruker sosialantropologi som verktøy for å vende folk til det multikulturelle samfunnet.

- Sisa har en egen evne til å finne frem til ressurser hos menneskene som kommer hit. I Palestina har mange unge god erfaring å kaste stein. Da er det ikke så unaturlig å ta i bruk denne erfaringen når det kommer til snøballkasting i Alta, forteller Martinsen.

Eksofisk: Over: helleristninger. Under: I Alta finner man folk fra hele verden som sammen er med på å danne et multikulturelt samfunn.

Mange politikere i Alta kommune er veldig bevisste den rollen kulturen spiller for Altasamfunnet. Tommy Berg, nestleder i Hovedutvalget for oppvekst og kultur med ansvar for kulturdelen, sier at det er viktig å løfte kulturen opp på samme nivå i politikken som asfalt, skole og helse.

- Vi må få andre politikere til å skjønne at hvis man ikke har kultur vil en del av grunnsteinen i samfunnet forsvinne.

Kulturbygda i Hallingdal

- Det politiske ansvaret ligger i å legge til rette for at samfunnet vårt har rom for ulike kulturuttrykk uten å sette ett foran et annet, men gi gode livsvilkår for alle.
Ola Terje Oleivsgard

*Tekst og foto:
Ingvild Festervoll Melien
Januar 2016*

Kulturens egenverdi

Midt i vakre Hallingdal ligger Ål. Kultur er så viktig for bygda at den fronter seg som kulturkommunen Ål, noe de har god grunn til. Ål var en av de tre nominerte til å bli Norges kulturkommune i 2015, men hviler ikke på sine laurbær av den grunn.

- Produksjon og utøvelse av kulturelle uttrykk i alle farger og former har alltid vært, er og vil være en del av oss. Denne delen av mennesket er heldigvis noe som helt naturlig kommer til uttrykk og som er til glede for både de som former og presenterer det og for de som opplever det fra tilskuerplass, sier politiker og leder i sektorutvalget for kultur og oppvekst i Ål kommune, Ola Terje Oleivsgard.

I Ål er det bred politisk enighet om kulturens egenverdi for lokalsamfunnet og regionen rundt. Nylig tiltrådt ordfører Solveig Vestenfor understreker at kommunen skal være en tilrettelegger, en støttespiller og en ivaretager for kulturlivet. Også rådmann Tone Tveito Eidnes, som blant annet har kultursjefen med i sin stab, påpeker dette: - Kulturen skal være for alle. Kultur har en egenverdi og en kvalitet som blir lagt vekt på i planleggingen av tjenestetilbudet i kommunen.

Kulturbygd: Ål har alltid vært et naturlig stoppested mellom Oslo og Bergen og er derfor utgangspunkt for mange tradisjoner og stiler.

Lokale tradisjoner

I Hallingdal står ulike tradisjoner sterkt. På 1930- og 40-tallet var Ål stasjon den største togstasjonen mellom Bergen og Hønefoss med 160 ansatte. Dette innebar at det jobbet en rekke folk i Ål som tok med seg både kjøpekraft og folkelig kultur, da spesielt musikk. Musikklivet har stått sterkt i Ål i generasjoner og i dag er det både hipt og trendy blant unge å drive med folkemusikk og folkedans.

I Ål og i Hallingdal finnes det også en egen genre for rosemaling, kalt hallingstil. Dette er en viktig håndverkstradisjon som har fått sin renessanse de senere år, mye takket være Norsk husflid. Før i tiden da rosemalingen hadde sin storhetstid, var håndverket friere på bygdene enn i byene. Dette la blant annet grunnlaget for at Herbrand Sata (1753-1830) og sønnene kunne utvikle hallingstilen slik vi kjenner den i dag.

Ål hadde frem til 1880 egen stavkirke. Dessverre gikk mye tapt da kirken ble revet på grunn av krav om størrelse, og plank ble solgt for fem kroner lasset til vedfyring.

Tradisjoner: Å bevare gamle tradisjoner har vært viktig på Ål og i Hallingdal, enten det er etter stavkirker eller rosemaling.

Heldigvis ble noe lagt til side, og dét er i dag blant annet utstilt på Ål sitt stavkirkemuseum. Opplagte antikviteter havnet i Oldsaksamlingen. Også i denne sammenheng har lokale tradisjoner fått utspille seg, blant annet gjennom utforming av tremasker brukt på søylene som dekor. I Ål har maskene "personlighet", noe som er sjeldent i stavkirkesammenheng. På de gamle plankene som er bevart finner man malte dekorasjoner fra 1200-tallet og også rosemaling laget av Herbrand Sata på 1800-tallet.

Navet i bygda

I gamle dager var kirken ofte det naturlige samlingspunktet i bygda. I dag er det kulturhuset som samler folk. Der finner man to kultursaler, kino og kunstgalleri, samt bibliotek, kulturskole, egen næringshage, NRK Buskerud og den godt bevarte skatten Nesch-museet.

- Det er viktig å oppleve kultur i nærmiljøet. Kulturhuset fungerer sånn sett som et nav. Biblioteket er for eksempel veldig godt besøkt og er gode på integrering, sier ordfører Solveig Vestenfor. Hun suppleres av Ola Terje Oleivsgard som påpeker at en kulturell arena er en svært viktig møteplass uavhengig av kulturell ulikhet, og derfor også veldig viktig når det gjelder integreringsarbeid.

Kulturhuset: På kulturhuset i Ål finner man bibliotek, kulturskole, kultursaler, næringshage mm. Et viktig nav i bygda.

Biblioteket har et besøkstall som ligger langt over landsgjennomsnittet.

- Biblioteket er et terskelløst tilbud som alle lag av befolkningen bruker. Biblioteket er en måte for folk som ellers aldri bruker kulturhuset å få oppleve kulturhuset på, forteller biblioteksjef Anne Kaslegard.

Kulturhuset i Ål sto ferdig i 1992 og har siden da gått gjennom noen endringer for å møte skiftende krav i tiden. Kulturhusleder Anita Borrmann Skoglund legger ikke skjul på at de sliter med å nå ut til de som er mellom 15 og 30 år, mye på grunn av at mange drar til byen for å studere, men også fordi tilbudene på huset kanskje ikke treffer målgruppen.

56 prosent av alle barn i barneskolealder i Ål kommune går i kulturskolen. Skolen har ca 200 danseelever og 140 elever fordelt på andre aktiviteter som sang, kveding, band, teater, visuell kunst, kreativ skriving og yoga. Dansen står spesielt sterkt på grunn av gode danseinstruktører og fordi folkedans alltid har hatt et godt grunnfeste i regionen. "Frikar" har gjort sitt til at mange barn og unge i dag vil drive med flere former for dans. Det nyeste tilskuddet til Ål kulturskole er egen linje for dans og akrobatikk med en av Frikardanserne som lærer.

Nesch-portalen: Ikke mange vet at det på Ål ligger et eget Nesch-museum. Utenfor står Nesch-portalen laget av Guttorm Guttormsgård.

I kjelleren på kulturhuset er det laget en egen næringshage for å samle ulike kreative næringer i kommunen og regionen. Her møtes folk med ulik bakgrunn som jobber innen kulturfeltet, idrett, design, innovasjon osv. Kulturbasert næringsutvikling er et satsingsfelt for kommunen, som ser det som sin oppgave å legge til rette for et nært samspill mellom kulturliv og næringsutvikling.

Kulturhuset rommer også Nesch-museet, en godt bevart hemmelighet. Her finner man verdens største samling av kunstverk etter billedkunstneren og trykkmesteren Rolf Nesch. Kulturhuslederen tenker i disse dager nytt rundt utstillingen for å trekke den frem i lyset og få flere besøkende.

Hellbillies og Bjørneboe

Åls store sønner er gutta i bandet Hellbillies. De holder ofte konserter i hjembygda og har vært, og er, en viktig ressurs for det lokale kulturlivet i form av konsertvirksomhet og ikke minst som

forbilde og motivator for andre. Fotograf Trygve Indrelid har fulgt bandet over lang tid og stiller nå ut bilder av artistene på kulturhuset i Ål.

- Arrangementer får ekstra tilskudd hvis de legger åpning eller avslutning til Ål sentrum, forteller rådmannen. Dette fordi det gagnar både mer publikum og handelsstanden.

Kommunen støtter opp under en rekke arrangementer og er også støttespiller for langsiktige satsinger, som for eksempel kunstnertunet "Leveld Kunstnartun", en nasjonal kunst- og kulturarena i Hallingdal som driver innenfor alle kunstfelt. Kunstertunet ligger i den lille bygda Leveld, en liten kjøretur nord for Ål sentrum. Aktiv deltakelse blant lokalbefolkningen er viktig for driften av foreningen. Dit kommer kunstnere fra hele verden for å jobbe og virke over lengre perioder.

Leveld Kunstnartun er et frivillig tiltak som bunner i en sterk lokal kulturhistorie. Til Leveld kom det på 1930-tallet og utover kunstnere for å jobbe, deriblant forfatteren Jens Bjørneboe. Hans virke ble viktig for bygda, og det er blant annet denne tradisjonen bygda fører videre på kunstnertunet. På tunet finner man Bjørneboes eget stabbur som han bodde og jobbet i, samt flere hus og atelier hvor kunstnere kan bo og jobbe. Sommeren 2016 står også en ny storstue ferdig som skal brukes til atelier og formidlingslokaler.

- I vårt tilfelle er vi avhengig av at noen ser oss, at vi blir løftet frem. Vi har hele tiden jobbet opp mot statlige organer, da er man avhengig av at kommune og fylkeskommune er støttespillere. Leveld Kunstnartun er viktig for hele regionen, sier styreleder Embrik Luksengard.

Sånn sett kunne ikke Leveld hatt en bedre støttespiller enn Ål kommune. Kommunen støtter kulturlivet i form av penger, lokaler, kompetanse eller backup og anbefalinger.

- Det at vi i sentraladministrasjonen setter kultur høyt, sender ut et signal. Vi skal videreutvikle oss som kulturbygd, avslutter rådmann Tone Tveito Eidnes.

Bjørneboesitater: Rundt om i bygda Leveld er det lagt opp en runde med sitater av forfatteren Jens Bjørneboe.

**NORSK
KULTURFORUM**

Øvre Slottsgate 2B
0157 Oslo
T: 948 37 655
noku@noku.no
www.noku.no

NORSK